

Riktlinjer för att förebygga och hantera hat, hot och våld mot förtroendevalda.

Inledning

Enköpings kommun är en politiskt styrd organisation och har därmed ett särskilt ansvar att skydda, värna och bejaka de demokratiska värden som organisationen vilar på. Det är ett hot mot vår demokrati om den som är politiker inte kan fatta beslut på grund av upplevt obehag eller faktiska hot och trakasserier.

Sommaren 2017 beslutade regeringen om en handlingsplan för att förebygga och hantera hot mot bland andra politiker och journalister. Vidare har Sveriges kommuner och regioner (SKR) genomfört ett arbete för att stödja kommuner, och regioner i deras arbete mot hot och våld mot förtroendevalda. Samtidigt arbetar Polismyndigheten med stöd och information för säkerhetsansvariga och politiska partier på kommunal nivå.

Mot bakgrund av ovanstående har Enköpings kommun tagit fram följande riktlinjer.

Ordföranden i nämnder och styrelser, samt partiernas gruppleddare, ansvarar för att dessa riktlinjer med tillhörande dokument (bilagorna) blir kända för de förtroendevalda samt att de följs. Det är särskilt viktigt att informera nya förtroendevalda. Varje enskild förtroendevald har också ett eget ansvar för att rapportera eventuella händelser och hålla sig uppdaterad med dessa riktlinjer.

Syfte

Riktlinjerna ska utgöra ett stöd och en vägledning för Enköpings kommuns förtroendevalda i syfte att öka tryggheten vid utförande av offentliga förtroendeuppdrag. Syftet är att skapa en tydlighet och fastställa ett gemensamt förhållningssätt för att på så sätt förebygga och hantera hat, hot och våld mot förtroendevalda.

Målsättning

Målsättningen är att förtroendevalda ska känna till dokumentet *"Riktlinjer för att förebygga och hantera hat, hot och våld mot förtroendevalda"* samt tillhörande dokument (bilagorna) och veta vem man ska kontakta vid utsatthet eller vid oro.

Omfattning

Dessa riktlinjer tillämpas vid olika former av hat, hot och våld mot förtroendevalda i Enköpings kommun med koppling till deras offentliga förtroendeuppdrag.

Definitioner

Otillåten påverkan

Ett samlingsnamn för hot, våld och trakasserier är otillåten påverkan. Med otillåten påverkan avses allvarliga trakasserier och hot samt våldssituationer mot person och egendom som riskerar att påverka den enskildes beslut i vilket förlängningen kan utgöra ett hot mot demokratin. Hotet som riktas kan även omfatta personer, djur eller föremål som har stor betydelse för den som hotas.

Otillåten påverkan kan handla om påtryckningar som:

- Trakasserier som exempelvis kränkning, ofredanden eller subtila "hot".
- Hot som exempelvis utpressning eller uttryck som medför att den hotade personen fruktar för sin egen eller annans säkerhet eller egendom.
- Korruption i form av otillbörliga erbjudanden av olika slag.

Hatbrott

Om ett angrepp beror på gärningspersonens negativa inställning till den drabbades hudfärg, nationella eller etniska ursprung, religionstillhörighet, trosbekännelse eller sexuella läggning är detta klassat som hatbrott och kan leda till straffskärpning vid lagföring. Det är viktigt att detta anges vid en polisanmälan.

Hot

Hot innebär att någon hotar att skada någon person, närstående eller dennes egendom. Hot kan även omfatta andra personers djur eller föremål som har stor betydelse för den som blir utsatt. Hotet kan ske via telefon, sms, mail, sociala medier, direkt tilltal eller med hjälp av vapen. För att hotet ska vara brottsligt i lagens mening måste den som blir utsatt uppfatta hotet som allvarligt.

Våld

Med våld avses slag, sparkar eller annan typ av fysiskt våld som riktats mot förtroendevalda med anledning av deras uppdrag. Våld är, fysiskt sett, den

grövsta formen av otillåten påverkan. Det kan vara våld, till exempel misshandel, mot en förtroendevald, en anhörig eller en kollega. Det kan även handla om våld mot egendom, till exempel skadegörelse.

Fördelning av ansvar

Förtroendevalda är inte formellt anställda i Enköpings kommun och omfattas inte av arbetsmiljölagstiftningen såsom anställda gör. Med dessa riktlinjer tar Enköpings kommun ett utökat ansvar för den förtroendevaldes säkerhet i dennes utförande av sitt förtroendeuppdrag.

Ordföranden i nämnder och styrelser

Ordföranden ska:

- tillsammans med gruppledaren ansvara för att dessa riktlinjer med tillhörande dokument (bilagorna) blir kända för de förtroendevalda samt att de följs.

Gruppledarna inom de politiska partierna

Gruppledarna inom de politiska partierna ska:

- tillsammans med ordföranden ansvara för att dessa riktlinjer med tillhörande dokument (bilagorna) blir kända för de förtroendevalda samt att de följs.
- stödja sina medlemmar i händelse av hat, hot eller våld samt vid behov övergripande ansvar för kontakter med polis och Enköpings kommuns säkerhetsstrateg.
- vara väl uppdaterad kring eventuella risker som kan förekomma för de förtroendevalda inom sitt parti samt aktuella, kontroversiella frågor som väcker starka känslor bland medborgarna.
- tillsammans med Enköpings kommuns säkerhetsstrateg ansvara för rådgivning och stöd till utsatta.

Förtroendevalda

De förtroendevalda ska:

- medverka vid utbildning om hot och våld,
- känna till dessa riktlinjer med tillhörande dokument (bilagorna),

- ansvara för att rapportera eventuella incidenter till Enköpings kommuns säkerhetsstrateg, partiets gruppleddare samt polisen.

Enköpings kommun

Enköpings kommun, genom funktionen säkerhetsstrateg, ska:

- tillsammans med gruppleddare ansvara för rådgivning och stöd till utsatta,
- ta emot, dokumentera och administrera incidentrapporter,
- vid behov informera och anordna utbildning kring hot och våld,
- se till att kontaktvägar finns upprättade med polis och andra berörda myndigheter.

Polisen

Den lokala polisen har huvudansvaret för skydd av förtroendevalda i Enköpings kommun vilket innebär att den polisiära handläggningen av ärenden om hot och våld mot förtroendevalda är en uppgift för polismyndigheten.

Riskanalys och medvetna val i vardagen

Allmänt

Som enskild politiker är det viktigt att göra egna bedömningar och avvägningar. Bedömningen bör genomföras tillsammans med det parti du representerar. Inför och under varje mandatperiod ska förtroendevalda utbildas i frågor som rör hat, hot och våld som riktas mot förtroendevalda. Upprättade riktlinjer med tillhörande dokument (bilagorna) ska göras kända.

Arbetsplatsen

I kommunens lokaler ska det finnas rutiner kring hur besökare hanteras. Undvik att ta emot okända besökare i enrum. Är du osäker på situationen eller misstänker att något obehagligt kan uppstå, be någon att sitta med på mötet. Förbered dig också så att du enkelt kan lämna rummet och lämna om du blir hotad eller angripen. Det är klokt att alltid eskortera besökarna i lokalerna och

inte lämna obehöriga utan uppsikt. Var uppmärksam på kvarglömda väskor och annat som kan innehålla farliga föremål.

Kampanjarbete och offentliga möten

Under en valrörelse är en naturlig del i politikens vardag att träffa väljare genom att bland annat hålla offentliga möten, stå i en valstuga och knacka dörr. För att underlätta säkerhetsarbetet under en valrörelse behövs därför upparbetade rutiner och regelbundna riskanalyser.

Riskanalyser behöver göras inför varje tillfälle och genomförs av den eller dem som ska genomföra aktiviteten.

Exponering i massmedia

Som politiskt aktiv är det både vanligt och eftersträvansvärt att exponeras i media. Men fundera alltid i förväg på hur och var du vill visa upp dig.

Några viktiga saker att tänka på:

- Om någon vill intervjua dig bör du undvika ditt hem och föreslå att ni ses på en neutral plats. Du bör generellt undvika att exponera ditt hem, din familj och de exakta miljöer där du regelbundet befinner dig.
- Du bör aldrig uttala dig om eller kommentera din egen säkerhet eller olika skyddsåtgärder som rör dig eller din familj.
- Undvik att kommentera till media eller uppdatera i sociala medier i affekt, exempelvis då något obehagligt precis har skett så som vid en olycka eller om du precis blivit hotad.
- Tänk också på att även om du inte själv är utsatt kan en partikamrat vara det. Undvik därför att nämna dem i intervjuer eller i kontakter med media utan att det är förankrat med dem. På samma vis ska du undvika att exponera dem i sociala medier.

Sociala medier

En av fördelarna med sociala medier är att det är en plats där flera olika målgrupper samlas. Men detta ställer också krav på en medvetenhet om hur man agerar och uttrycker sig. Sociala medier gynnar material som manar till

engagemang, reaktioner och debatter, och är en viktig del av det demokratiska samtalet.

Tänk även på den personliga integriteten i sociala medier. Använd helst en stängd profil, det vill säga att profilen endast är synlig för personer som godkänts. Ett råd är att skapa en öppen offentlig sida i sociala medier som hålls avskild från ens privata sida. Var också noga med att ofta byta lösenord och ha en avancerad inloggning till kontona.

Några viktiga punkter att tänka på:

- Var personlig men inte privat i dina inlägg. Definiera vad personligt betyder för dig och vilka dina gränser är. Skapa en genomtänkt hållning för hur, vad och när du kommunicerar i sociala medier utifrån din egen säkerhet.
- Undvik att i förväg eller under ett pågående möte, berätta var du befinner dig. Använd inte incheckningsfunktioner som avslöjar din geografiska position.
- Berätta om saker du har gjort – och inte om vad du ska göra. Detta för att undvika kartläggning eller att personer söker upp dig.
- Undvik att exponera eller ge en inblick i dina vanor som kan underlätta kartläggning av dig, såsom tränings- eller shoppingrutiner eller platser du regelbundet besöker.
- Var noga med att alltid fråga om godkännande för publicering från de personer som medverkar i dina inlägg och på dina bilder.
- Var noga med att även i privata sammanhang berätta vad som gäller för din medverkan i sociala medier. Be även vänner och familj undvika angivelse av geografisk plats om du medverkar på bild. Detta även för tjänster du inte själv använder.
- Betrakta så kallade "*direktmeddelanden*" på sociala medier som offentliga arenor. Allt som sägs där ska teoretiskt sett hålla för att granskas av såväl massmedia som av meningsmotståndare.
- Vid direkt hot ska du skärmdumpa inläggen och användarprofilen samt vända dig till Enköpings kommuns säkerhetsstrateg, gruppleddare och polis.

Skydda din identitet och integritet

För den som arbetar som politiker är vardagen till största del fylld av det politiska uppdraget. Oftast kan det utföras som det är tänkt, men det kan finnas element i samhället som vill förhindra eller kartlägga ditt uppdrag.

Den tekniska utrustning som vi använder i allt större utsträckning gör oss också mer sårbara.

Dina personliga uppgifter kan bland annat missbrukas genom att någon kapar din elektroniska identitet, gör oriktiga debiteringar, startar nya abonnemang eller genom förändrad mantalsskrivning. Ett annat syfte kan vara att använda din identitet på sociala medier och exempelvis sprida falska påståenden i ditt namn. Ha kontroll på dina id-handlingar, var vaksam om någon gör en kreditupplysning på dig och polisanmäl direkt om du misstänker brott.

Någon kan komma åt dina personliga uppgifter genom medlemsmatriklar, adresslistor, webbplatser, e-postlistor och via sociala plattformar. Gör därför ett medvetet val kring vilken information du delar med dig av via internet. Använd en stängd profil, det vill säga att din profil endast är synlig för de personer du vill ska se den. Du kan även skapa en separat sida för dig som offentlig person i sociala medier som du håller avskild från din privata sida. Räkna med att den information du en gång har lagt ut på internet alltid finns kvar.

Använd aldrig dina privata lösenord i arbetsammanhang.

Post som du får till din vanliga brevlåda kan i orätta händer användas för att kartlägga dig eller utnyttja dina personliga förhållanden. Du kan förebygga detta genom att låsa eller förankra brevlådan.

Hantera hot och angrepp

Om du skulle bli utsatt för hat, hot eller våld är det bra att känna till hur dessa situationer ska hanteras. Detta oavsett om situationen skulle uppstå i samband med ett offentligt framträdande, på nätet, på arbetsplatsen eller i anslutning till din bostad.

Om du blir utsatt för hot som kan knytas till din politiska gärning eller ditt uppdrag bör du vara extra uppmärksam på vad som sker. Att vara mentalt förberedd kan hjälpa dig att agera korrekt. Det kan handla om att du i förväg har tänkt på olika scenarier och har sett olika handlingsalternativ framför dig.

Hot på telefon

Om du blir hotad eller trakasserad via telefon bör du snarast anmäla det till polisen, gruppleddare samt Enköpings kommuns säkerhetsstrateg.

I en eventuell brottsutredning finns det möjlighet att spåra samtal – både sådana som har gjorts och att skapa en beredskap för att spåra eventuella framtida samtal. Spårning av samtal kan ske för både fast och mobil telefoni. Det finns vissa tekniska begränsningar, där en försvårande faktor kan vara oregistrerade kontantkort. Men i vissa fall är det möjligt att spåra även dessa.

Du kan själv begära ut listor på inkommande samtal från din teleoperatör. Tjänsten finns hos de flesta teleoperatörer, men förutsättningarna för samtalsspårning skiljer sig mellan olika bolag.

Du bör tillsammans med gruppleddare och Enköpings kommuns säkerhetsstrateg kontakta din teleoperatör för information om tjänsten och dess förutsättningar.

Några viktiga råd om du får ett hot på telefon:

- Lyssna uppmärksamt och avbryt inte den som ringer.
- Notera tid, bakgrundsljud, kön, ålder, dialekt och liknande.
- Upprepa det som den uppringande säger och låtsas som att du inte hör ordentligt. Använd fraser som *"Förlåt, jag hörde inte riktigt vad du sa?"* På så sätt förlängs samtalet vilket kan ge dig mer information och därmed underlätta identifieringen av den uppringande.

Hot via internet

Hot och trakasserier via internet ökar. I allvarliga fall eller om du utsätts för direkta hot ska du ta kontakt med polisen, gruppleddare samt Enköpings kommuns säkerhetsstrateg.

Några viktiga råd om du får ett hot via internet:

- Tänk på att inte radera de hot du får via internet, polisen behöver dem i digital form för att kunna spåra vilken dator de har skickats från.
- Gör skärmdumpar på det du kan.

Hot via brev

Hantera eventuella hotbrev med försiktighet och förvara dem skyddat så att polisen kan säkra eventuella spår och kan ta del av innehållet för att analysera det.

I de fall du får flera försändelser från samma avsändare är det bra om du bevarar några oöppnade. Analyser kan exempelvis ske genom att studera innehållet i texten och genom att säkra fingeravtryck. Även biologiska spår kan hittas på brevet.

Kontakta även gruppleddare samt Enköpings kommuns säkerhetsstrateg.

Avvikande försändelser

Post som du får hem eller till din arbetsplats kan innehålla obehagliga överraskningar. Du bör därför vara uppmärksam på icke beställda och avvikande försändelser och du bör be din familj agera på samma sätt eller de som eventuellt öppnar din post på din arbetsplats.

Kontakta polisen, gruppleddare samt Enköpings kommuns säkerhetsstrateg om du får ett paket som ser annorlunda ut och där du inte känner igen avsändaren. Försök inte öppna det för att se efter vad det är.

Var uppmärksam på försändelser som har:

- Ojämnt eller buckligt utseende.
- Avvikande vikt, det vill säga ovanligt lätt eller tungt i förhållande till storleken.
- Fettfläckar på kuvertet eller omslaget eftersom sprängämnen kan innehålla fett.
- Underlig eller ovanlig lukt.
- Adressetikett eller okänd handskriven adress.
- Ovanlig påskrift eller förtryckta bokstäver med *"inskränkande"* text, till exempel personligt, privat eller brådslande.
- Avsändare och adress som tyder på önskad anonymitet.
- Överdrivet antal frimärken.
- Tecken på att kuvertet eller omslaget har varit öppnat och sedan återförslutits.

- Oförklarliga metallband, trådar, folie eller liknande.
- Ljud som försändelsen ger ifrån sig, till exempel surrande, tickande eller skvalpande.
- Dykt upp oväntat och oförklarligt, till exempel via en specialleverans med bud eller till receptionen på din arbetsplats.

Stalking – att bli förföljd

I samband med ditt politiska uppdrag eller samhällsengagemang finns en risk att du blir utsatt för någon som förföljer dig.

När någon utsätts för förföljelse är det vanligt att innehållet i till exempel brev och telefonsamtal är hotfullt och aggressivt. Det kan även hända att en person blir förälskad i dig och att detta inte är ömsesidigt, men där den andre inte förstår eller accepterar detta. De upprepade kontakterna kommer då att bestå av inviter och uppvaktning av olika slag, såsom kärleksbrev eller blommor skickade hem eller till arbetsplatsen.

Råd vid stalking:

- Var tydlig med att du inte vill ha någon kontakt med individen ifråga.
- Svara inte på kommunikationsförsök. Varje kontakt innebär en risk för en positiv förstärkning för gärningspersonen och ökar risken för fortsatt oönskad förföljelse och då med ökad intensitet.
- Finns det stödfunktioner som tar emot din e-post eller inkommande samtal måste ett resonemang föras också med de funktionerna om hur ni hanterar hot.
- Gör en polisanmälan. Varje gång.
- Anmäl till gruppledare samt Enköpings kommuns säkerhetsstrateg. Gärningspersonen kan komma att försöka ta sig in på arbetsplatsen.
- Samla och dokumentera kontakt eller kontaktförsök. Spara all information som styrker hot och trakasserier.
- Samarbeta med polis och andra professionella för att få råd kring hur du bör agera.

Personer med rättshaveristiskt beteende

De som arbetar inom offentlig sektor kan någon gång ha varit i kontakt med en person med ett rättshaveristiskt beteende och vet att det kan vara svårt att bemöta dessa människor på ett sätt som tillfredsställer deras behov. Det är viktigt att komma ihåg att bara för att en person är arg och upprörd på myndigheter och politiker innebär inte det att de är rättshaverister. Det kan vara en adekvat reaktion på något som inte fungerar. Att bli utsatt för en rättshaverist eller annan förföljelse kan resultera i omständigheter där alternativa uppdrag eller arbetsuppgifter kan behövas. I första hand ska den egna organisationen och säkerhetsorganisationen kopplas in, men om behov uppstår kontaktas polis.

Några råd om du blir utsatt för en rättshaverist:

- Ha en handlingsplan för hur ni ska hantera en upprörd, arg eller hotfull person.
- Ha alltid en hög servicenivå, men till en viss gräns i dessa fall.
- Vid kontakt – försök behålla lugnet, höj inte rösten, dras inte med i diskussionen och argumentera inte emot.
- Var saklig och hänvisa till vad du kan göra enligt lagstiftning och rutiner.
- Visa empati och tydlighet. *"Jag hör vad du säger och förstår hur du ser på saken. Men detta är vad jag kan göra"*. Svara på det som efterfrågas, inte mer.
- Svara på det som efterfrågas, inte mer. Hänvisa till annan om ärendet inte rör det egna området.
- Förstå att det inte går att ändra personens åsikter. Ifrågasätt inte vanföreställningar.
- Låt personen i fråga få sista ordet, kommentera inte ytterligare.
- Avsluta eller avbryt samtal som blir alltför kränkande, hotfulla eller meningslösa. Det finns gränser.

Terrorangrepp och andra attentat

Sannolikheten att drabbas är liten, men det är ändå viktigt att känna till hur du bör agera om ett terrorangrepp eller motsvarande våldsbrott skulle inträffa.

Ett sätt att vara mentalt förberedd är att föreställa sig olika scenarier och situationer, och hur du skulle agera i dessa. Den mentala förberedelsen kan vara avgörande eftersom den tid det tar att förstå vad som händer kan vara vital för om du tar dig ur situationen eller inte.

Om du rör dig i offentliga eller andra publika miljöer där ett dåd kan ske, bör du vara uppmärksam på nödutgångarna. Ett annat råd är att inte avfärda oljud som om de vore smällare. När oväntade händelser inträffar är det många som först ser hur andra reagerar innan de själva gör något. Var inte den personen. Ta initiativ och agera.

Metod Run, Hide and Fight

Metoden som i en kort version beskrivs här nedan är vedertagen och kallas Run, Hide and Fight-konceptet och är utvecklad av experter i USA.

Fem steg vid terrorattentat:

1. Utrym och fly

Om det skulle ske ett angrepp i form av brand eller hot om brand, bör du omedelbart utrymma lokalen. Det är oftast det säkraste alternativet för dem som befinner sig i nära anslutning till entrén.

2. Göm och blockera

Om man bedömer att en gärningsperson upptäcker de flyende personerna, är det bättre för de flyende att ta skydd. Ta tillflykt till en konferenslokal, skolsal eller ett annat rum som går att låsa eller blockera. Försök att vara tyst. Lås och släck ljuset, samt undvik fönster och dörrar tills faran är över.

3. Stanna kvar

Låt dig inte frestas att lämna ett säkert område för att se vad som händer på angreppssidan. Gå inte tillbaka om du inte förvissat dig om att polisen har gjort platsen säker. Var alltid beredd på en ny attack och följ de råd som polis och räddningstjänst ger.

4. Attackera

Var beredd på att en eventuell gärningsperson kan upptäcka dig, även om du gömt dig. Var beredd att slåss för ditt liv. Är ni flera, gör upp en plan. Du får bara en chans, agera kraftfullt och med fokus på att rädda ditt liv.

5. Larma

Om du har möjlighet att kontakta polis via 112 ska du naturligtvis göra det. I en allvarlig situation med stor förödelse blir ofta telefonnätet överbelastat och det kan då vara svårt att komma fram. Många vill givetvis få kontakt med sina anhöriga.

Om nätet är överbelastat kan du istället använda datatrafik, det vill säga koppla upp din mobil mot ett trådlöst nätverk – då finns ofta en mängd alternativ att tillgå.

Läs mer på polisens webbplats www.polisen.se. Där får du generella råd om hur du ska agera vid ett terrorattentat eller motsvarande våldsbrott. Vid större samhällshotande händelse se alltid www.krisinformation.se.

Polisanmäl alla hat-, hot- eller våldssituationer

Om du trots förebyggande åtgärder för din säkerhet blir utsatt för hat-, hot- eller våldssituationer finns det flera saker du ska göra.

Till att börja med är det viktigt att du polisanmäler alla hat-, hot- eller våldssituationer. Det är en markering att du inte accepterar det du blivit utsatt för. I och med en anmälan kan också polisens brottsoffer- och personsäkerhetsarbete inledas. En anmälan underlättar också polisens underrättelsearbete. Även i de fall där en anmälan inte kan knytas till en gärningsperson, så kan anmälan vara en viktig pusselbit för att analysera liknande brott och tillvägagångssätt.

Om du misstänker att det finns en koppling till ditt politiska engagemang bör du informera om detta när du gör en polisanmälan samt informera gruppleddare samt Enköpings kommuns säkerhetsstrateg. Polisen kan under vissa förutsättningar åtkomstskydda din anmälan för att öka sekretessen kring den och på så sätt avgränsa vilka som kan läsa anmälan. Ofta kan då även anmälningsupptagaren redovisa så lite som möjligt i anmälan och istället välja att skriva en mer utförlig bilaga.

I samband med polisanmälan får du information om lämpligt brottsofferstöd och vad du själv kan göra för att skydda dig och dina närmaste. Om du har en hotbild mot dig gör polisen en skyddsplan och planerar eventuella skyddsåtgärder i dialog med dig, gruppleddare samt Enköpings kommuns säkerhetsstrateg.

Incidentrapportera alla hat-, hot- eller våldssituationer

När en incident gällande hat, hot eller våld har ägt rum ska det skrivas i en incidentrapport. Syftet med incidentrapporten är att skapa underlag för förbättringsåtgärder

"Incidentrapport för förtroendevalda" finns som ett särskilt dokument som ska användas. *"Incidentrapport för förtroendevalda"* ska mejlas eller lämnas över till Enköpings kommuns säkerhetsstrateg.

Skydd och stöd till utsatta

Polismyndigheten har brottsoffersamordnare som arbetar med stöd och kan erbjuda åtgärder för hotade som behöver skydd.

Polisen bedömer hur stort behovet av skydd är och vilken skyddsåtgärd man beslutar att vidta i det enskilda fallet. Exempel på detta är rådgivning, bevakning och olika tekniska hjälpmedel.

Enköpings kommun kan, då behov finns, tillhandahålla förstärkt skydd med personlarm och bevakningsåtgärder.

I övrigt hänvisas till ordinarie instanser som till exempel vårdcentraler, psykiskt stöd via sjukvården eller samtalsstöd genom brottsofferjouren.

Revidering

Riktlinjerna ska granskas och vid behov revideras i slutet av varje mandatperiod. Enköpings kommuns säkerhetsstrateg ansvarar för att detta genomförs. Tillhörande dokument (bilagorna) kan vid behov omarbetas fortlöpande.